

**Implikacije novog
geopolitičkog okruženja na
mir i sigurnost Zapadnog
Balkana**

Džemal Najetović

Implikacije novog geopolitičkog okruženja na mir i sigurnost Zapadnog Balkana

Džemal Najetović

Pravni fakultet Univerziteta u Travniku

Sažetak

Kretanja u EU i NATO svakako su dio globalnih međunarodnih pokušaja i sporazumijevanja i sastavni su dio akcije onih progresivnih snaga koje teže miru, sigurnosti i socijalnom napretku u svijetu. Stoga, ni evropska kretanja, ne mogu biti posmatrana izdvojeno iz svjetskog konteksta međunarodnih odnosa i svih ostalih nastojanja za pozitivne promjene u današnjem svijetu. Pred državama Zapadnog Balkana su značajni politički, ekonomski i sigurnosni izazovi. Bilo bi veoma korisno da one podržavaju jedna drugu u procesu učlanjenja u EU i NATO i stvaraju pretpostavke za razvoj sposobnije evropske odbrane i sigurnosti, koja je relevantna sigurnosnim interesima NATO saveza. Naši prijatelji bi nam trebali, u istinskoj demokratiji i humanim postupcima, pomoći izgradnju sigurnijeg geopolitičkog okruženja.

U traganju za putem najboljeg rješenja preporučljivo je za orijentaciju imati vrijednosti i ciljeve za koje su zainteresovani svi građani i narodi Zapadnog Balkana. Tu, prije svega, spada dostojanstven život pojedinca, građanina, u modernoj, prosperitetnoj, demokratskoj državi. Takav pojedinac i takva država mogu egzistirati samo uz punu integrisanost država Zapadnog Balkana u savremene evropske i svjetske organizacije, uz puno uvažavanje savremenih svjetskih standarda. Budućnost država Zapadnog Balkana ne može biti bazirana na negativnim i uskogrudim konceptima i pristupima. Njihova budućnost treba biti temeljena na univerzalnim ljudskim vrijednostima. Ne samo budućnost Zapadnog Balkana, već i šireg regiona u kome je on situiran. Svima nam treba biti jasno da sreća i prosperitet nijednog naroda na ovom prostoru ne smiju biti građeni na nesreći bilo kog drugog naroda.

Ključne riječi: Zapadni Balkan, mir, sigurnost, međunarodno pravo, međunarodni odnosi

"Ukoliko Evropa želi da sama sebe shvati ozbiljno, ona mora biti u stanju da na cijeloj svojoj teritoriji stvori mir i stabilnost. Stoga je pitanje da li će i na teritoriji Zapadnog Balkana dugoročno biti prevladani ratni konflikti i problemi. To je, istovremeno, pitanje kredibiliteta same Evrope" (Wolfgang Schauble, prilikom posjete Sarajevu).¹

Uvod

Danas, pitanje teritorijalnih promjena i promjena državnih granica, predstavlja jedno od suštinskih pitanja međunarodnog prava. Za njega je vezano pitanje međunarodnog mira i sigurnosti između država, pa promjena suvereniteta nad teritorijom ne predstavlja samo stvar onih država između kojih te promjene nastaju. Stoga je to veoma ozbiljno pitanje ne samo međunarodnog prava nego i njegovih organa i institucija sadržanih u Povelji OUN-a. Prva činjenica koja se nameće u vezi teritorije i državne granice jeste postojanje države, a ona može postojati ako je u stanju sačuvati teritoriju. Štiteći nju, međunarodno pravo na isti način štiti državne granice kojima je određena cjelovitost država.

Naše naučno razmatranje pitanja državnih granica kao i naše promišljanje primarno spada u domen pravne regulacije koja mora dati odgovor koji je sadržan u međunarodnom pravu. Najčešće su državne granice postojane i stabilne onoliko koliko je stabilna i sama država. Međutim, i nestabilna država treba da ima stabilne granice u onoj mjeri u kojoj je to od utjecaja na međunarodni mir.

Neki naučni teoretičari su ovom načelu oduzimali pravni karakter smatrajući ga političkim načelom.² Posebno se to ispoljavalo u vrijeme dekolonizacije. Prema ovom načelu su, naprimjer, Gvatemala i Honduras proglasile svoju nezavisnost prema Španiji, 15. septembra 1821. godine. Međutim, sa potpisom sporazuma, sporovi oko uređenja granice nisu prestali i nastavljeni su kasnije, a naročito od sredine XIX stoljeća (1917., 1927. i 1930.). Na kraju je uređenje granica postavljeno kao isključivo pravno pitanje i spor je upućen na rješavanje Specijalnoj graničnoj arbitraži, strane su se složile da je

---

¹ „Oslobođenje“, Sarajevo, 19. 09. 2004. godine, str. 5.

² O tome vidjeti: Dr. Smilja Avramov, Međunarodno javno pravo, Drugo izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Savremena administracija, Beograd, str. 204.

prema članu 5. spomenutog sporazuma, „jedina zakonita granica koja može da se ustanovi između dvije države ona koja je ustanovljena 1821. godine”. Tako je nastalo međunarodno pravno načelo *uti possidetis iuris* koje je značilo načelni pristanak latinoameričkih zemalja da se njihove međusobne granice povuku prema administrativnoj podjeli španske kolonijalne imperije kako je ona postojala u vrijeme sticanja nezavisnosti ovih država.³ Doktrina sadržana u načelu *uti possidetis* se nezaustavljivo širila pa je, pored kopnenih granica obuhvatila i morske granice.⁴ Bilo je pokušaja da *uti possidetis* dobije karakter kogentne norme međunarodnog prava. Do toga nije došlo pa je *uti possidetis* „samo“ ostao opće prihvaćeni princip međunarodnog prava kojeg prihvata praksa Međunarodnog suda u Hagu i arbitražni sudovi. Sljedstveno tome, njega je primijenila i arbitražna komisija Evropske zajednice na Konferenciji o SFR Jugoslaviji prilikom rješavanja problema državnih granica u procesu disolucije SFRJ. Tako je, zbog svoje konzistentnosti, načelo *uti possidetis* postalo opće prihvaćeni princip općeg međunarodnog prava.⁵ Ali, to ne znači da se ono i danas doslovno poštuje i primjenjuje. Međutim, i pored svega toga, iako, dakle, ostaje načelo savladavanja prošlosti, načelo *uti possidetis* je jedno od najvažnijih u međunarodnim odnosima po pitanju teritorije. Ono ima mnogo šire značenje od onog koje mu daje pravna nauka i sudska praksa. Danas načelo *uti possidetis* značajno konotira u međunarodnim odnosima i obiluje izuzetnim političkim vrednotama između država i međunarodnih organizacija. Ispoljilo se kao prilično fleksibilno načelo mira i zaštite teritorijalnog integriteta država, posebno, u slučaju sukcesije. To je posebno značajno ako se ima u vidu da omogućava veliku primjenu naročito kada je u pitanju nastanak novih država

³ UN Report of I. A. A. 2/1933, 1322 . u Dr. Stevan Đorđević, knjiga druga, Ibid, str. 768.

⁴ „Bilo je pokušaja dokazivanja da je načelo *uti possidetis* neprimjenljivo pri određivanju morskih granica između novih obalnih država. To nije tačno. Ako je središnja vlast države prethodnice sklopila sporazume o razgraničenju morskih prostora sa susjednom državom, ti sporazumi ostaju na snazi i obavezuju, kako obalnu državu sljednicu, tako i treću državu stranku sporazuma”. (V. Đ. Degan., Ibid., str. 571.). „Posljednjih godina načelo *uti possidetis* međunarodno je sudstvo potvrdilo i glede morskih granica. Prvi su ga za morske granice prihvatili neki suci (Ago, Jimenez de Arechaga) u svojim odvojenim mišljenjima uz presudu Međunarodnog suda od 24. veljače 1982. godine, u sporu o razgraničenju epikontinentalnog pojasa između Tunisa i Libije (CIJ Recueil, 1982., str. 97-98, par. 5, str. 131, para. 100.). Načelo *uti possidetis* pri određivanju morske granice primijenila je međunarodna arbitraža u presudi od 31. srpnja 1989. godine u graničnom sporu između Gvineje Bisao i Senegala, a zatim i Međunarodni sud u presudi od 11. rujna 1992. godine u sporu El Salvadora i Hondurasa (uz intervenciju Nikaragve) o granici na kopnu, otocima i moru.” (CIJ Recueil, 1992. para. 386.). (Akademik Juraj Andrassy i dr., Ibid., str. 160.).

⁵ „Osim gdje se drugačije dogovori, bivše granice postaju državne granice zaštićene međunarodnim zakonom. Ovaj zaključak proizilazi iz principa poštovanja teritorijalnog *statusa quo* i, osobito, iz principa *uti possidetis*. *Uti possidetis*, iako se na početku primjenjivao u rješavanju pitanja dekolonizacije u Americi i Africi, danas je poznat kao opšti princip, kako je naveo Međunarodni sud pravde u svojoj odluci od 22. decembra 1986. godine u parnici između Burkine Faso i Malija (Spor o državnoj granici, 1986. ICJ Izvještaji 554 i 565): ‘Uprkos tome, ovaj princip nije specijalno pravilo koje se isključivo odnosi na jedan specifičan sistem međunarodnog prava. To je opšti princip, koji se logički vezuje sa fenomenom dobijanja nezavisnosti, gdje god se desi. Njegova očigledna svrha je spriječiti da nezavisnost i stabilnost novih država budu ugrožene bratoubilačkim borbama...’ (Mišljenje No. 3. Arbitražne komisije, Pariz, 11. januar 1992., - Arbitražna komisija I.C.F.Y.)

koji se dogodio kao posljedica dekolonizacije ili raspada države prethodnice. Preko ovog načela države mogu odrediti granice kakve žele pod uslovom da o tome postignu obostran i slobodan sporazum. U slučaju nepostizanja sporazuma o granici, kao izraza slobodne volje između država, načelo uti possidetis se nameće kao obavezno međunarodno pravno načelo. U današnje vrijeme, kada je proces dekolonizacije uglavnom završen, a raspad država nije tako česta pojava, većina granica određena je bilateralnim ili multilateralnim međunarodnim ugovorom i nema smetnje da predmet međunarodnog ugovora budu i one granice koje uopće nisu sporne, zatim granice koje sadrže određene prigovore, te granice koje su ustanovljene ugovorom na koje sukcesija država, apsolutno ne utječe.⁶ Ne treba posebno napominjati da imperativne norme međunarodnog prava, koje su sadržane u Povelji OUN, zabranjuju prijetnju silom ili upotrebu sile protiv teritorijalnog integriteta država.

Sigurnosna marginalizacija države podrazumijeva nastojanje da se naštetiti geopolitičkom statusu neke države kroz sprječavanje njene političke i ekonomske saradnje sa drugim državama, a posebno u neposrednom i širem okruženju i uspostave dobri međunarodni i međudržavni odnosi. Nažalost, normalna država nije ono što njeni susjedi često žele. Traži se svaka prilika za njeno slabljenje. EU i SAD treba da znaju da je međudržavna saradnja na prostoru Zapadnog Balkana garant uspješne realizacije projekta zvanog mir i sigurnost. Ukoliko zaista žele širenje regionalne saradnje i uspješnu borbu protiv nesigurnosti na Zapadnom Balkanu, EU i SAD trebaju prihvatiti činjenicu da se strateška uloga svake države na ovom prostoru u tom pogledu ne da poreći. Nakon tako i toliko dugo pogrešno vođenih politika prema pojedinim državama, oni mogu popraviti ranije greške. Stvarna borba protiv svakog radikalizma, ekstremizma i nasilja može se odvijati samo kroz snaženje zajedničkog tržišta u široj regiji, a to podrazumijeva uključenost država

---

⁶ „Član 11.- Režim granica - Sukcesija država ne zadire u pitanje:

- granice utvrđene ugovorom;
- obaveza i prava utvrđenih ugovorom koji se odnose na režim granice.

Član 12.- Ostali teritorijalni režimi:

1. Sukcesija država ne utječe na:

- obaveze o korišćenju ili ograničenju korišćenja neke teritorije, koje su utvrđene ugovorom u korist bilo koje teritorije neke države, a smatraju se vezanim za dotične teritorije.
- prava ustanovljena ugovorom u korist neke teritorije, koja se odnose na korišćenje ili ograničenje korišćenja bilo koje teritorije neke strane države, a smatraju se vezanim za dotičnu teritoriju.

2. Sukcesija država ne utječe na:

- obaveze o korišćenju ili ograničenju korišćenja neke teritorije, koje su utvrđene ugovorom u korist grupe država ili svih država, a smatraju se vezanim za dotičnu teritoriju.
- prava utvrđena ugovorom u korist grupe država ili svih država, koja se odnose na korišćenje ili ograničenja korišćenja neke teritorije, a smatraju se vezanim za dotičnu teritoriju.

3. Odredbe ovog člana ne primjenjuju se na ugovorne obaveze države prethodnice kojima se predviđa uspostavljanje stranih vojnih baza na teritoriji na koju se odnosi sukcesija država”. (Bečka konvencija o sukcesiji država u odnosu na ugovore, „Službeni list SFRJ”, Međunarodni ugovori., br., Beograd, 1980., SRMP 1-3/1984,204).

Zapadnog Balkana i jugoistočne Evrope. Takva saradnja ne bi nimalo remetila bilo čije ekonomske interese, već bi ih samo upotpunila.

Za jačanje svog međunarodnog ugleda, Srbija se služi i lobiranjem. Poznato je da je grupa od 24 američka senatora uputila pismo tadašnjem predsjedniku SAD Džordžu Bušu u kojem je ocijenila da je jugoistočna Evropa jedan od ključnih regiona u kojem treba ojačati demokratiju, te da se Srbija razvila u jakog regionalnog partnera SAD. Međutim, američka agencija Associated Press objavila je obimnu studiju stanja u Srbiji. U njoj se konstatuje da je Srbija postala ekonomski tigar na Balkanu, ali da joj prijete nova eksplozija nacionalizma i nova izolacija od strane Zapada.

Karakteristike novog geopolitičkog okruženja Zapadnog Balkana

Kroz izgradnju novog evropskog geopolitičkog subjektiviteta, Evropa želi postati politička, ekonomska i vojna sila prvog reda na svjetskoj hijerarhijskoj skali. Zbog toga je neophodno prihvatiti praksu da se i dalje međusobno i pred međunarodnom zajednicom istinski opredjeljujemo za ulazak u EU i NATO7, kao značajan preduslov trajnog mira i sigurnosti na prostoru Zapadnog Balkana. 8

Nakon završetka minulog rata horizonti sigurnosnih politika Zapadnog Balkana su se proširile i države (kako koja) su otpočele uključivanje u evroatlantske tokove. Bosna i Hercegovina je aktivno uključena u „Proces stabilizacije i pridruživanja“ država jugoistočne Evrope, odgovorila je na upitnik EU i nalazi se u fazi rješavanja preduvjeta za stjecanje kandidatskog statusa, a nakon njegovog dobijanja ide u „čekaonicu“ datuma za pregovore. Strategija EU predviđa da je moguće da evropska komisija naredne godine da pozitivno mišljenje o kandidatskom statusu i da pregovori o članstvu počnu 2023. godine.

---

⁷ U savremenim međunarodnim odnosima EA integracije su postale političko-pravna kategorija o kojoj se mnogo raspravlja (države formiraju organe vlasti za to, BiH = DEI, silabusi za predmete na univerzitetima, MNK ...), koja se analizira s različitih aspekata i na čijoj se definiciji pokušava osnovati novi sistem EA odnosa. Politike IEZ-a su se opredijelile za EA put i potrebno je podržati proročanske vlade, a ne rušiti ih. Što se tiče integracija u NATO, bivši predsjednik Srbije T. Nikolić, nakon prijema dužnosti predsjednika, izjavio je: „Srbija neće biti članica nijednog vojnog saveza“. Sadašnji predsjednik Srbije A. Vučić, po prijemu dužnosti, izjavio je da će Srbija biti vojno neutralna država. Isto to, ovih dana, izjavljuje i predsjednik entiteta RS Milorad Dodik o vojnoj neutralnosti tog bh. entiteta. Podrazumijeva se da su države članice EU i NATO, a ne entiteti i sl. (prim. a. Dž. N.).

⁸ Pod pojmom zapadnog Balkana podrazumijeva se termin Evropske unije kojim se u praksi obuhvata prostor navedenih država. Riječ je o državama koje su obuhvaćene Procesom stabilizacije i pridruživanja i koje žele članstvo u EU. Zapadni Balkan je politički pojam kojim se izražava strategija EU prema prostoru prethodne SFRJ bez Slovenije, plus Albanija. Prostor Zapadnog Balkana tačno je određen u dokumentu „Proces stabilizacije i pridruživanja država jugoistočne Evrope“ (Brisel, 26. 05. 1999.), (prim. a.).

Republika Srbija, koja graniči sa BiH, prolazi kroz slične procese. Promjene u našem geopolitičkom okruženju imaju implikacije na razne vrste izazova i prilika sa kojima će se BiH suočiti u budućnosti. Na najvišem nivou države Zapadnog Balkana će biti izložene trendu koji se opisuje kao „globalizacija“.

Iza pitanja o identitetu i njegovoj percepciji, savremeno geopolitičko okruženje karakterišu i brojna funkcionalna pitanja, koja presijecaju određene geografske i administrativne linije i čine krute definicije pitanja regionalne sigurnosti sve manje i manje relevantnim.

Regionalne politike i percepcije su u uvećanoj razmjeri međusobno zavisne. Nerijetko su prisutna povezivanja i interakcije pitanja i prijedloga vezanih za teritorijalno ustrojstvo država. Primjer BiH obnovio je zabrinutost o sigurnosnim aranžmanima i ponudio obeshrabrujući primjer o tome kako povoljno međunarodno geopolitičko okruženje ne mora biti garancija stabilnosti, sigurnosti, smirenja i pomirenja.

Važna sigurnosna pitanja odnose se i na zaštitu okoliša. Nijedna država sama ne bi trebala planirati postupke u krizama povezanim sa državnim rizicima za okolinu, npr. Republika Hrvatska bi trebala imati u vidu štete koje bi nanijela BiH ako bi izgradila odlagalište nuklearnog otpada na Petrovoj Gori. Zbog toga je neophodan poticaj za regionalnu saradnju, koordinaciju i finansiranje. Pored toga, u praksi su prisutni problemi vezani za migracije različitog opsega koje sa istoka i juga idu preko država Zapadnog Balkana. Većina ovih migracija su ekonomske prirode. Sadašnje geopolitičko okruženje država Zapadnog Balkana nije u stanju da se nosi samo sa sobom i u tom smislu i dalje nam je potrebna pomoć, kako EU, tako i SAD.

Pitanje terorizma ostalo je neuralgičan problem, jer se, uglavnom, veže za strane državljane iz muslimanskog svijeta, umjesto da se veže za kategoriju lica, bez obzira na nacionalnu ili religijsku pripadnost. Intenzivna kampanja o navodnom islamskom terorizmu ojačava potrebu za multilateralni prilaz ovom problemu.

Pojedini zvaničnici u BiH i vani, povremeno tendenciozno Bošnjake portretiraju kao potencijalne teroriste. Međutim, EUFOR i IPTF nisu imali nikakvih dokaza da BiH i područje Balkana predstavljaju veću prijetnju od terorističkih aktivnosti od bilo koje druge evropske ili svjetske države. Spekulacije o prisustvu terorista na ovom prostoru gotovo redovno se

pojavljaju u pojedinim medijima, izjavila je još 25. 04. 2006. godine u Sarajevu portparol EUFOR-a Karen Halsey.

Stanje dobrosusjedskih odnosa imat će krucijalni efekat na sigurnosne prilike u regiji, koja bi mogla biti i jedna od najnaglašenijih područja evropske sigurnosti. Dobrosusjedski odnosi su veoma važan preduslov koji je vezan za izgradnju multietničkih država.

Sigurnosnu situaciju opterećuje i činjenica da su brojni ratni zločinci još na slobodi.

Sve dok se ne uspostavi efikasna sigurnosna arhitektura na prostoru Zapadnog Balkana, nemoguće je razviti sigurnosnu arhitekturu EU. Vjerovatno će prostor Zapadnog Balkana dobiti veći značaj u EU i NATO strategiji u novom geopolitičkom okruženju kada se smanje rizici i stvore povoljnije prilike na relacijama centar Evrope i njegova južna periferija.

Evropska sigurnosna politika i identitet će se, najvjerovatnije, i najviše osjetiti u području Zapadnog Balkana tj. u dvorištu Evrope. Bosna i Hercegovina bi mogla biti test za evropsku ozbiljnost kada se tiču pitanja njene sigurnosti.

Jedna od karakteristika novog geopolitičkog okruženja je i stalna marginalizacija ovog područja na kojem se Evropa suočava sa izazovom stabiliziranja i integrisanja siromašnih i nestabilnih društava na svom jugu. Nacionalizacija državnih politika značila bi povratak na zategnutije odnose sa susjedima i svakako sa Briselom.

Ekonomsko okruženje

Politički nemiri i minuli ratovi bili su najveće ograničenje za ulaganja stranog kapitala na ovaj prostor. Slabe trgovinske veze Zapadnog Balkana sa EU i SAD i dalje obeshrabruju strana ulaganja. Siromašna saobraćajna infrastruktura, kako gdje, (u R Hrvatskoj je znatno poboljšana) je odvrćala i odvraća strane ulagače. Tome doprinose i nedovoljni regionalni naponi za ostvarenje rasta izvoza. Zbog svega toga nadgradnja regionalne saobraćajne infrastrukture je postala fokus nekoliko inicijativa Pakta o stabilnosti. Naglasak na putnoj mreži je razumljiv, jer je gustoća putnih mreža na ovom području znatno ispred evropskog standarda, mada nije opravdano zanemarivanje željezničkog saobraćaja.

Ekonomski oporavak Zapadnog Balkana može biti ključna oblast za SAD i EU u stabilizaciji i modernizaciji država koje su u tranziciji.

Bez međunarodne finansijske pomoći teško će se izvršiti tranzicija na području Zapadnog Balkana. Prema zagovornicima „novog Maršalovog plana“ za deset do petnaest milijardi US\$ mogla bi se izvršiti tranzicija u cijeloj Centralnoj i Istočnoj Evropi, gdje živi oko 125.000.000 ljudi. Ovaj iznos čini se velikim, ali, uporedbe radi, godišnji budžet NATO-a iznosi preko 250 milijardi US\$.

Ekonomski razvoj na ovom području može imati važan i direktan utjecaj na sigurnosnu situaciju i smanjenje migracija stanovništva. Evropa se ovdje suočava sa izazovom razvijanja kooperativnog modela sigurnosti. Stanja „ratnih ekonomija“ ohrabrila su širenje kriminala i nasilja, a moguće je i suočavanje sa izazovima raznih oblika kriminala.

Uloga SAD, EU, NATO-a i Ruske Federacije u vojno-političkoj stabilizaciji Zapadnog Balkana

Bez obzira na to koju će ulogu SAD ovdje imati, EU će dugoročno voditi glavnu ulogu na Zapadnom Balkanu. Brisel treba da spriječi razvoj novih političkih i ekonomskih „granica“ unutar Zapadnog Balkana, koje bi mogle predstavljati osnov za nove konflikte (npr. rješavanje Kosovskog problema na štetu BiH, rješavanje pomorske blokade BiH izgradnjom pelješkog mosta i sl.).

NATO će ubuduće imati važan utjecaj na regionalnu stabilnost Zapadnog Balkana. Nakon što je završena stabilizacija centralne Evrope trebalo bi konačno potpunije stabilizirati i Zapadni Balkan. Članstvo u NATO-u je visoko na listi želja vlada država Zapadnog Balkana (osim Srbije i onih koje su već članice). Ukoliko se ova očekivanja ne bi ostvarila proreformske vlade bi mogle biti značajno oslabljene.

Ukoliko se SAD povuku sa Zapadnog Balkana i minimiziraju svoje angažovanje, Ruska Federacija bi mogla početi ostvarivati važniju ulogu na ovom prostoru. Poznato je da je Balkan tradicionalno bio fokusna tačka ruske vanjske politike.

Naša budućnost ne bi trebala biti izolovana, već u skladu sa ciljevima međunarodne zajednice, vezanim za ovaj dio Evrope. Zato, bez uvažavanja evropskih standarda i kriterija, ne samo da se ne možemo uključiti u EU, nego se uopšte ne možemo približiti razvijenim evropskim državama.

Za međunarodnu zajednicu, koja djeluje u ulozi arbitra u realizaciji mirovnog procesa u BiH, za postizanje efikasnih rezultata, neminovno će se nametnuti potreba za nastavkom saradnje i globalizacijom prostora Zapadnog Balkana.

Što se tiče evropskog opredjeljenja za cjelovitu BiH, ono je izraženo kroz nove misije: Specijalni predstavnik EU; Evropska komisija; Oružane snage EU; Policijska misija EU. Snage EUFOR-a su 02. 12. 2004. godine od snaga SFOR-a preuzele zadatak osiguranja stabilnog i sigurnog okruženja u BiH, što je jedan od preduslova za integraciju BiH u EU. Zajedno sa Uredom specijalnog predstavnika EU, Evropskom komisijom i policijskom misijom, snage EUFOR-a su dio šireg angažmana EU u BiH. Vojno prisustvo EU će kompletirati ekonomsko, političko i policijsko angažovanje EU u BiH. Cilj ovog angažmana je evropska BiH.

Međunarodni aspekt sigurnosti Zapadnog Balkana

Sasvim slobodno se može definirati kao pravilo da će stepen našeg prihvatanja od strane međunarodne zajednice i njenih pojedinih organizacija u potpunosti odgovarati stepenu naše integracije unutar Zapadnog Balkana, kako na polju sigurnosti tako i na ostalim poljima.

U kreiranju vizije sigurnosti Zapadnog Balkana, potrebno je preferirati „zajedničko tlo“ svih naroda koji žive na prostoru Zapadnog Balkana, ne zanemarujući postojeće nesuglasice koje je potrebno rješavati na otvoren i konstruktivan način.

Povjerenje i pomirenje

Kao posljedica ratnih dejstava, došlo je do stvaranja netrpeljivosti i nepovjerenja. Realno je očekivati da će se u narodima pojaviti Vili Brantovi koji će imati odvažnosti i umijeća da stvore atmosferu objektivnog sagledavanja neposredne prošlosti i trezvenog gledanja na neophodnost suživota, toleranciju i respekt. Na prostoru Zapadnog Balkana potrebno je postići objektivni odnos prema surovim ratovima koji su ostali iza nas, da bi se na objektivnoj osnovi moglo očekivati međusobno praštanje, ne insistirajući na zaboravu, jer bi nametnuto zaboravljanje moglo uzrokovati proizvođenje novih „pokušaja zaštite ugroženih nacionalnih interesa“.

Za razmatranje svake vrste napretka Zapadnog Balkana, a time i njegove buduće sigurnosti i odbrane, od ključnog je značaja otpočinjanje procesa pomirenja i povjerenja, kao značajnog pristupa u otklanjanju nagomilanog nepovjerenja i mržnje.

Uz postojanje potrebne volje kod naroda pomirenje je sasvim moguće, na što prvenstveno upućuje duga historija suživota i tolerancije na ovim prostorima.

Kako bi se onemogućio povratak nesigurnosti, trebalo bi ubrzano raditi na izgradnji osnove za pomirenje naroda Zapadnog Balkana. Tome doprinose i naučni časopisi kao što je ovaj i slični, skupovi, međunarodne konferencije i sl. Tako je, npr. Evropski centar za mir i razvoj Univerziteta za mir UN iz Beograda organizovao je međunarodni simpozij pod nazivom: „Nacionalno i međuetničko pomirenje i vjerske tolerancije na Zapadnom Balkanu“. Pored toga i Komisija Franjevačke provincije Bosne srebrne za pravdu, mir i ekologiju, organizirala je 29. 10. 2005. godine međureligijski susret pod nazivom „Povjerenje i mir“.

Zaključci

Kretanja u EU i NATO svakako su dio globalnih međunarodnih pokušaja i sporazumijevanja i sastavni su dio akcije onih progresivnih snaga koje teže miru, sigurnosti i socijalnom napretku u svijetu. Stoga, ni evropska kretanja, ne mogu biti posmatrana izdvojeno iz svjetskog konteksta međunarodnih odnosa i svih ostalih nastojanja za pozitivne promjene u današnjem svijetu.

Pred državama Zapadnog Balkana su značajni politički, ekonomski i sigurnosni izazovi. Bilo bi veoma korisno da one podržavaju jedna drugu u procesu učlanjenja u EU i NATO i stvaraju pretpostavke za razvoj sposobnije evropske odbrane i sigurnosti, koja je relevantna sigurnosnim interesima NATO-saveza. Naši prijatelji bi nam trebali, u istinskoj demokratiji i humanim postupcima, pomoći izgradnju sigurnijeg geopolitičkog okruženja.

U traganju za putem najboljeg rješenja preporučivo je za orijentaciju imati vrijednosti i ciljeve za koje su zainteresovani svi građani i narodi Zapadnog Balkana. Tu, prije svega, spada dostojanstven život pojedinca, građanina, u modernoj, prosperitetnoj, demokratskoj državi. Takav pojedinac i takva država mogu egzistirati samo uz punu integrisanost država Zapadnog Balkana u savremene evropske i svjetske organizacije, uz puno uvažavanje savremenih svjetskih standarda.

Budućnost država Zapadnog Balkana ne može biti bazirana na negativnim i uskogrudim konceptima i pristupima. Njihova budućnost treba biti temeljena na univerzalnim ljudskim vrijednostima. Ne samo budućnost Zapadnog Balkana, već i šireg regiona u kome je on situiran. Svima nam treba biti jasno da sreća i prosperitet nijednog naroda na ovom prostoru ne smiju biti građeni na nesreći bilo kog drugog naroda.

Sigurnosna marginalizacija države podrazumijeva nastojanje da se naštetiti geopolitičkom statusu neke države kroz sprječavanje njene političke i ekonomske saradnje sa drugim državama, a posebno u neposrednom i širem okruženju i uspostave dobri međunarodni i međudržavni odnosi. Nažalost, normalna država nije ono što njeni susjedi često žele. Traži se svaka prilika za njeno slabljenje. EU i SAD treba da znaju da je međudržavna saradnja na prostoru Zapadnog Balkana garant uspješne realizacije projekta zvanog mir i sigurnost. Ukoliko zaista žele širenje regionalne saradnje i uspješnu borbu protiv nesigurnosti na Zapadnom Balkanu, EU i SAD trebaju prihvatiti činjenicu da se strateška uloga svake države na ovom prostoru u tom pogledu

ne da poreći. Nakon tako i toliko dugo pogrešno vođenih politika prema pojedinim državama, oni mogu popraviti ranije greške. Stvarna borba protiv svakog radikalizma, ekstremizma i nasilja može se odvijati samo kroz snaženje zajedničkog tržišta u široj regiji, a to podrazumijeva uključenost država Zapadnog Balkana i jugoistočne Evrope. Takva saradnja ne bi nimalo remetila bilo čije ekonomske interese, već bi ih samo upotpunila.

Literatura

Andrassy Juraj, *Međunarodno pravo*, Školska knjiga, Zagreb, 1971.

Avramov Smilja, *Međunarodno javno pravo*, Savremena administracija, Beograd, 1980.

Bečka konvencija o sukcesiji država u odnosu na ugovore, „Službeni list SFRJ”, Međunarodni ugovori, Beograd, 1980.

Degan Vladimir- Đuro, *Međunarodno pravo*, Školska knjiga, Zagreb, 2011.

Đorđević Stevan, *Grđa međunarodnog javnog prava*, Dnevnik, Novi Sad, 1988.

„Oslobođenje“, Sarajevo, 19.09.2004. godine.

NAPOMENA:

Kada je ovaj esej rađen, BiH je bila u fazi odgovora na Upitnik EU (kako piše na str. 4 ovog eseja). U međuvremenu, BiH je dostavila odgovor na Upitnik EU, ali su tom prilikom korišteni podaci iz posljednjeg popisa stanovništva RS, u vezi s čim, je otvorena nova polemika u BiH.